



משרד החינוך, המינהל הפדגוגי, השירות הפסיכולוגי ייעוצי

**מדריכי שפ"י עוסקים בסוגיה:
הורים וצוותי חינוך מתמודדים יחד
במציאות מורכבת
מפגש הפיקוח על הייעוץ עם מדריכי שפ"י במחוזות**

נובמבר 2011

הרקע לעיסוק בנושא

- ▶ ידע מחקרי מצטבר.
- ▶ דו"ח האקדמיה למדעים: קשרי משפחה מסגרת חינוך.
- ▶ המציאות החברתית.
- ▶ תהליכים חברתיים גלובאליים.
- ▶ הגישה האקולוגית.

ידע מחקרי מצטבר

- ▶ **השפעה על הישגים לימודיים:** גינזבורג-בלוך, מנץ ומקווין (2010) ערכו ניתוח מֶטָה של קבוצת מחקרים גדולה ממנו עלה כי השתתפות הורים בתוכניות הדרכה למעורבות הורים היא בעלת אפקט של 0.68, שמשמעותו העלאת הישגי התלמיד בממוצע מהאחוזון ה-50 עד לאחוזון ה-73.
- הממצאים תקפים הן להורים בעלי השכלה גבוהה והן להורים בעלי השכלה נמוכה יחסית.

ידע מחקרי מצטבר

▶ **השפעה על ההסתגלות החברתית של הילד:** פעולות המשתפות הורים ומורים, המתמקדות בשלב ההתפתחותי של הילד ובהתנהגויות שיש לעודד, מעצימות את ההורים, המורים והתלמידים בהתמודדות עם קשיים בהתנהגות ובהסתגלות. בטווח הארוך, תוכניות אלה משפיעות על הישגים לימודיים בגיל התיכון (קונל, דישיין וקבאנו, 2007).

חלק מהמחקרים מראים את **כיוון הסיביות:** מעורבות הורים היא גורם המשפיע על ההתפתחות השכלית והחברתית של הילד.

ידע מחקרי מצטבר

- ▶ השפעה על ההתנהגות בבית הספר ועל העלאת הדימוי העצמי של התלמיד: הזדהותם של הורים עם מטרות החינוך וערוותם למתרחש בבית הספר קשורים לתפיסתם את חשיבות הלימודים, וזו בעלת השפעה על התנהגות התלמיד ועל תפיסתו העצמית (גרסיה, גסטויקי 2000; טורנס, שקלטון ואנדרדה 1999; פרידמן, פישר 2009).

ידע מחקרי מצטבר

▶ השפעה ספציפית של מעורבות הורים בגיל הרך על הישגים קוגניטיביים וחברתיים: במחקר ארוך טווח שעקב 15 שנה אחר ילדים ממשפחות בעלות הכנסה נמוכה מאוד שהשתתפו בתוכנית, נמצא שהישגיהם הלימודיים של הילדים בכל התחומים היו גבוהים יותר וכי הם "הסתבכו" פחות בפליליים (ריינולדס, 2000).

ידע מחקרי מצטבר

▶ **השפעה על שיפור אקלים בית הספר:** במחקר איכותני שנערך עלה כי שותפות עם הורים בתחומי חיים מגוונים בבית הספר היה אחד המשתנים שהבדילו בין בתי ספר שהצליחו לשפר את האקלים ולצמצם אלימות לבין אלה שלא הצליחו (רוזינר, 2010).

דו"ח האקדמיה למדעים: קשרי משפחה

מסגרת חינוך

עמדות יסוד בנושא מעורבות הורים

הדו"ח הוכן לבקשת מערכת החינוך על ידי אנשי אקדמיה מהשורה הראשונה בארץ והוגש למשרד בשנת 2011. להלן עמדות היסוד:

- ▶ האחריות הראשונית להתפתחות הילדים ולחינוכם מוטלת על ההורים.
- ▶ כניסת הילד למערכת החינוך מייצרת אחריות משותפת בין ההורים לבין המערכת.
- ▶ למורים ולהורים תרומה ייחודית להתפתחות הילד ואין הם יכולים להחליף זה את זה.
- ▶ היחסים ביניהם צריכים להיבנות ביוזמה של מערכת החינוך מתוך עמדה של שיוויון ושותפות עם כל אוכלוסיית ההורים.
- ▶ יש להכין את שני הצדדים ליחסים של דיאלוג ושותפות.

מחאה חברתית

צדק חברתי, שיח של זכויות וחובות

"העצמה קהילתית"

תהליכים חברתיים גלובליים

יחסי הורים ילדים – שינויים לאורך הדורות מעבדות
למלכות - ועד ? (זלדן, היסטוריה אינטימית של האנושות)

- ▶ בראשית – ילדים הם קניינם של ההורים וערכם כלכלי
- ▶ הורים מפעילים את סמכותם על הילדים באמצעות הפחדה
- ▶ חלק מהסמכות ההורית עוברת להורים רוחניים – סנדקים
- ▶ חלק נוסף מהסמכות ההורית מועברת לרופאים, בתי משפט ולמורים
- ▶ הורים מנסים לרכוש את אהבתם של הילדים כדי לקיים קשר
- ▶ הורים משקיעים בילדים – ילדים גורמים להוצאה כלכלית
- ▶ הורים מגלים את ילדיהם כבני אדם מעניינים ומתגמלים – חברות
- ▶ הורים מנסים לממש את אחריותם ההורית במציאות מורכבת

הגישה האקולוגית

- ▶ הגישה האקולוגית רואה בסביבתו של הילד גורם בעל השפעה קריטית על התפתחותו.
- ▶ ככל שהמערכות שהילד נמצא במגע איתן -הורים ובית ספר- פועלות בתיאום זו עם זו, כן ייטב להתפתחותו.
- ▶ חוסר תיאום או קונפליקט בין המערכות, גם אם כל מערכת לבדה מתנהלת היטב, עלולים לגרום לתוצאות שליליות.
- ▶ מערכות שפועלות בתיאום זו עם זו, מחזקות זו את זו ולכן, השפעתן המצרפית על הילד תהיה חיובית וחזקה יותר.

למה לעבוד עם הורים ? (מבט היקפי)

- ▶ **הבט חברתי** – הורים הם ליבת החברה ושדרת החוסן שלה.
- ▶ **הבט משפטי** – זכותם של ההורים לממש את אחריות ההורית
- ▶ **הבט כלכלי** – הורים שותפים הם משאב ונכס לקידום החינוך
- ▶ **הבט ערכי-תרבותי** – הורים הם מעבירי התרבות ומנחילי ערכים
- ▶ **הבט פסיכולוגי** – הורים הם הדמויות המשמעותיות ביותר בחיי הילד
- ▶ **הבט חינוכי** – כי "זה לא ילך בלי הורים" ולחילופין השגת יעדי החינוך אפשריים רק באמצעות היחד בין הורים לצוותי חינוך

קשיים

- ▶ פערים בהבנת המושגים "שותפות" ו"קשר".
- ▶ אי בהירות לגבי התחומים בהם יכול להתקיים קשר.
- ▶ היעדר הזדמנויות ליצירת קשר חיובי עם הורים.
- ▶ הצטברות של חוויות שליליות ביצירת קשר ושותפות, המערערות את האמון ההדדי ויוצרות דימוי שלילי של מורים והורים זה כלפי זה.
- ▶ קושי הדדי לפעול לבניית שותפות.
- ▶ אבדן הסמכות המורית.
- ▶ אבדן הסמכות ההורית.

השאלות והאתגרים העומדים בפנינו

- ▶ מהי העמדה הבסיסית של כל אחד מאתנו כאיש חינוך בנוגע לסוגיית מהות הקשר החינוכי המיטיב עם הורים?
- ▶ אילו מודלים אפשריים של קשר ניתן לפתח וליישם?
- ▶ מה תפקיד המדריך בנושא הורים ובפיתוח קשרי הורים-מערכת חינוכית?
- ▶ כיצד נייצר שותפות בין מדריכים לקידום הנושא?